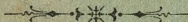

Organizacija vojstva

cesarskim in kraljevskim vojakom v poduk
v vprašanjih in odgovorih
slovenski in nemški

spisal in založil

Andrej Komel plemeniti Sočebran,
c. in kr. major v p.

Heeres-Organisation

zur Belehrung der kais. und königl. Soldaten
in Fragen und Antworten
slovenisch und deutsch

bearbeitet u. verlegt von

Andreas Komel Edlen von Sočebran,
k. und k. Major d. R.

V Celovcu. — 1890. — Klagenfurt.

Organizacija vojstva

cesarskim in kraljevskim vojakom v poduk
v vprašanjih in odgovorih

slovenski in nemški

episal in založil

Andrej Komel plemeniti Sočebran,
c. in kr. major v p.

Heeres-Organisation

zur Belehrung der kais. und kön. Soldaten
in Fragen und Antworten

slovenisch und deutsch

bearbeitet u. verlegt von

Andreas Komel Edlen von Sočebran,
k. u. k. Major d. R.

V Celovcu. — 1890. — Klagenfurt.

Tiskarna družbe sv. Mohora. — St. Hermagoras - Buchdruckerei.

*V prijazni spominu g. dr. Lovosl. Gregorcu
Banka in drzavnemu postancu Sočebran
16/2 90*

Organizacija vojsva.

1. *Kako se deli oborožena moč?*

Oborožena moč se deli:

- v stalno vojsvo z nadomestno rezervo,
- v vojno pomorstvo,
- v deželne ali domobranbe in
- v črno vojsko.

2. *Na koliko skupščin se razdelijo vojaške osebe?*

Vojaške osebe se razdelijo na sedem skupščin, in sicer:

- A. osebe vojaškega stanu (generali, štabni oficirji, nadoficirji, podoficirji in vojaki);
- B. vojaško duhovništvo;
- C. vojaški sodniki (avditorji);
- D. vojaški zdravniki;
- E. četni računovodje;
- F. vojaški uradniki;
- G. take vojaške osebe, ki gažo dobivajo, pa niso uvrstene v noben dostojanstveni (dietni) razred, kakor: profozi, okrajni naredniki, delovodje, armadni služabniki i. t. d.

3. *Kdo je najvišji poveljnik vse vojne moči na suhem in na morji?*

Njegovo c. in kr. Apostolsko Veličanstvo presvitli cesar in najvišji poveljnik vse vojne moči na suhem in na morju.

200803586

Heeres-Organisation.

1. *Wie gliedert sich die bewaffnete Macht?*

Die bewaffnete Macht gliedert sich:

- in das **stehende Heer** mit der **Ersatz-Reserve**;
- in die **Kriegs-Marine**;
- in die **Landwehren** und
- in den **Landsturm**.

2. *In wie viele Gruppen werden die Personen des Heeres eingetheilt?*

Die Personen des Heeres werden in 7 Gruppen eingetheilt, und zwar:

- A. **Personen des Soldatenstandes** (Generale, Stabs-, Ober-, Unter-Officiere und Soldaten);
- B. **Militär-Geistlichkeit**;
- C. **Auditore**;
- D. **Militär-Ärzte**;
- E. **Truppen-Rechnungsführer**;
- F. **Militär-Beamte**;
- G. **Personen des Heeres**, welche Gagen beziehen, aber in keine Diätenklasse eingetheilt sind, z. B. Profossen, Bezirks-Feldwebel, Werkmeister, Armeediener etc. etc.

3. *Wer führt den allerhöchsten Oberbefehl über die gesammte Landmacht und die Kriegs-Marine?*

Den allerhöchsten Oberbefehl über die gesammte Landmacht und die Kriegs-Marine führt **Se. k. u. k. Apostolische Majestät**.

4. *Kako nalogo ima generalni vojstveni nadzornik?*

Generalni vojstveni nadzornik nadzoruje vojstvo, kako je izučeno in izurjeno v vojni službi.

5. *Ktero je najvišje in osrednje oblastvo za stalno vojstvo in za vojno pomorstvo?*

Najvišje in osrednje oblastvo za stalno vojstvo in za vojno pomorstvo je državno vojno ministerstvo.

6. *Ktero je najvišje oblastvo za c. in kr. in za kraljevo ogersko domobran?*

Za c. in kr. in za kraljevo ogersko domobran obstoji za vsako po jedno ministerstvo za domobran.

7. *Na koliko vojaških okrajev je naše cesarstvo razdeljeno?*

Naše cesarstvo je razdeljeno na 16 vojaških okrajev, katerih vsak obsega jedno ali več dežel.

8. *Kako se zovejo vojaška poveljstva v teh okrajih?*

V **Zaderskem** okraji se imenuje „vojaška komanda“, v vseh drugih 15 okrajih so pa „kor-komande“. Take kor-komande so: 1. v **Krakovem**, 2. v **Beču**, 3. v **Gradcu**, 4. v **Budapešti**, 5. v **Požunu**, 6. v **Košicah**, 7. v **Temešvaru**, 8. v **Pragi**, 9. v **Josefstadtu**, 10. v **Premišelu**, 11. v **Levovu**, 12. v **Sibinju**, 13. v **Zagrebu**, 14. v **Ino-mostu**, 15. v **Sarajevem**.

4. *Welche Bestimmung hat der General-Inspektor des Heeres?*

Der General-Inspektor des Heeres hat Letzteres hinsichtlich der Ausbildung und Manövrirfähigkeit zu inspiciiren.

5. *Welche ist die höchste Behörde und Centralstelle des stehenden Heeres und der Kriegs-Marine?*

Die höchste Behörde und Centralstelle des stehenden Heeres und der Kriegs-Marine ist das **Reichs-Kriegs-Ministerium**.

6. *Was besteht als oberste Behörde für die k. k. und die königliche ungarische Landwehr?*

Für die k. k. Landwehr und die königl. ungarische Landwehr besteht je ein **Landes-Vertheidigungs-Ministerium**.

7. *In wie viele Militär-Territorial-Bezirke ist die Monarchie eingetheilt?*

Die Monarchie ist in 16 Militär-Territorial-Bezirke eingetheilt, wovon jeder ein oder mehrere Kronländer umfasst.

8. *Wie viele Korps- und Militär-Kommanden befinden sich unter diesen Behörden?*

Unter diesen Behörden befinden sich 15 Korps-Kommanden: (1. **Krakau**, 2. **Wien**, 3. **Graz**, 4. **Budapest**, 5. **Pressburg**, 6. **Kaschau**, 7. **Temesvar**, 8. **Prag**, 9. **Josefstadt**, 10. **Brünn**, 11. **Lemberg**, 12. **Hermannstadt**, 13. **Agram**, 14. **Innsbruck**, 15. **Sarajevo**) und ein Militär-Kommando (in **Zara**).

9. *Kako se delijo vojstvene čete po svoji sestavi?*

Po svoji sestavi se delijo vojstvene čete v pehotne ali konjiške četne divizije, te pa zopet v pehotne, konjiške i gorske brigade.

10. *Kakó je sestavljena pehotna četna divizija?*

Pehotna četna divizija je sestavljena v času vojne iz 2 pehotnih brigad (14 pehotnih ali lovskih bataljonov),

2 do 4 škadron konjice,

3 baterije (bitnice) t. j. jedna baterijska divizija,

1 kompanije ženije (obkopcev).

Četna divizija ima pa še rezervne zavode za topništvo, sanitetno (zdravotništvo) i živežno oskrbníštvo.

11. *Kdo je navadno poveljnik četne divizije?*

Poveljnik četne divizije je navadno feldmaršallajtenant.

12. *Koliko mož na blizo šteje jedna pehotna četna divizija?*

Pehotna četna divizija ima v svoji oskrbi okoli 16.000 mož (pešcev za boj 13.000, konjikov 600, topov 24).

13. *Kakó je sestavljena pehotna brigada, i kakó se zove nje poveljnik?*

Pehotna brigada je sestavljena iz 2 pehotnih polkov ali pa 6 do 8 bataljonov pehote i lovcev pod poveljstvom general-majorja ali pa polkovnika; nje poveljnik se imenuje brigadir.

9. *Wie sind die Truppen des Heeres nach ihrer Zusammensetzung eingetheilt?*

Die Truppen des Heeres sind nach ihrer Zusammensetzung entweder in Infanterie- oder Kavallerie-Truppen-Divisionen, und diese wieder in Infanterie-, Kavallerie- oder Gebirgs-Brigaden eingetheilt.

10. *Aus welchen Truppen besteht eine Infanterie-Truppen-Division?*

Eine Infanterie-Truppen-Division besteht im Kriege aus 2 Infanterie-Brigaden (14 Infanterie- oder Jäger-Bataillonen),
2—4 Eskadronen-Kavallerie,
3 Batterien, (d. i. 1 Batterie-Division),
1 Genie-Kompagnie, ausserdem noch aus Artillerie-Sanitäts- und Verpflegs-Reserve-Anstalten.

11. *Wer ist in der Regel der Kommandant einer Truppen-Division?*

Der Kommandant einer Truppen-Division ist in der Regel ein Feldmarschall-Lieutenant.

12. *Wie hoch beläuft sich die Stärke einer Infanterie-Truppen-Division?*

Ungefähr auf 16.000 Mann Verpflegsstand. Gefechtsstand 10.000 Mann, 600 Reiter und 24 Geschütze.

13. *Welche Truppen bilden eine Infanterie-Brigade, und wie heisst der Kommandant derselben?*

Zwei Infanterie-Regimenter oder 6—8 Bataillone von verschiedenen Truppengattungen bilden unter Kommando eines General-Majors oder Obersten eine Infanterie-Brigade, der Kommandant derselben heisst Brigadier.

Po sestavi razločujemo pehotne, konjiške i gorske brigade. Šteje pa brigada 6000 do 7000 mož.

14. *Kakó je sestavljen armadni kor, i kdo je njegov poveljnik?*

Armadni kor (zbor) je sestavljen iz treh četnih divizij, njegov poveljnik je kak feldcajgmajster ali feldmaršal-lajtenant.

15. *Kakó je sestavljena armada, i kako se zove nje poveljnik?*

Armada (vojska) je sestavljena iz več korov (zborov) ali samostalnih četnih divizij. Nje poveljnik se zove armadni poveljnik i je navadno kak feldcajgmajster, ali general konjištva ali feldmaršal.

O četah stalnega vojstva.

1. *Na koliko glavnih orožnih vrst je razdeljeno stalno vojstvo?*

Po različnih nalogah, ki jih je treba v vojni reševati, razdeljeno je stalno vojstvo na troje glavnih orožnih vrst:

1. **pehota i lovci,**
2. **konjica,**
3. **topništvo;**

nadalje iz pomožnih čet:

- a) **obkopcev (ženije),**
- b) **pionirjev,**
- c) **železniških i telegrafijskih čet,**
- d) **sanitetnih i**
- e) **povoznih čet.**

Prve tri vrste vojakov so posebno za boj, zadnje čete pa bojavnike bistveno podpirajo.

800,000 — 5 = 1,600,000

Nach der Zusammensetzung heisst dieser Körper Infanterie-, Kavallerie- oder Gebirgs-Brigade und hat eine Stärke von 6—7000 Mann.

14. *Aus welchen Truppen besteht ein Armee-Korps, und wer ist der Kommandant desselben?*

Ein Armee-Korps besteht gewöhnlich aus drei vereinigten Truppen-Divisionen; Kommandant desselben ist ein Feldzeugmeister oder Feldmarschall-Lieutenant.

15. *Wodurch wird eine Armee gebildet, und wie heisst der Kommandant derselben?*

Eine Armee wird durch mehrere vereinigte Armee-Korps oder selbstständige Truppen-Divisionen gebildet. Der Kommandant derselben heisst Armee-Kommandant und ist gewöhnlich ein Feldzeugmeister, General der Kavallerie oder Feldmarschall.

Truppen des stehenden Heeres.

1. *Aus welchen Hauptwaffengattungen besteht das Heer?*

Nach den verschiedenen Aufgaben, welche im Kriege zu lösen sind, besteht das Heer aus folgenden 3 Hauptwaffengattungen:

1. **Infanterie** und die **Jäger**,
2. **Kavallerie** und
3. **Artillerie**.

Ferner aus den Hilfswaffen, nämlich:

- a) **Genie-**,
- b) **Pionnier-**,
- c) **Eisenbahn- und Telegrafentruppe**,
- d) **Sanitäts- und**
- e) **Train-Truppe**.

Die ersteren drei sind vorzugsweise zur Führung des Gefechtes, die letzteren Truppen zur wesentlichen Unterstützung derselben bestimmt.

I. Pehota.

1. *Kako nalogo ima pehota?*

Pehota je tako oborožena, da se more vojevati z vsakovrstno oboroženim nasprotnikom; zamore napadati i se braniti; boriti se iz daljave, kakor v bližini; na ravnih, i grčastih tleh; brez podpore drugovrstnega vojaštva. Pehota je tedaj poglobitna pa tudi najštevilnejša vojna sila.

2. *Koliko pehotnih polkov je pod našim cesarjem?*

Pod našim cesarjem sta 102 pehotna polka, katerih vsak nosi imé svojega polkovnega imatelja i svojo številko.

3. *Kako je razdeljen vsak teh polkov?*

Vsak teh polkov je razdeljen na polkovni štab, na 4 bojne bataljone; vsak bataljon po 4 bojne kompanije i na 1 nadomestni bataljon, kateri šteje 4 nadomestne stotnije. Nadomestni bataljon je v mirovnem času v kadru; v vojnem času (o skupljenju vojske) pa postavi jeden vod (30 mož) štabne pehote.

Bojni bataljoni nosijo številke 1 do 4, bojne stotnije številke 1 do 16, nadomestne stotnije pa številke 1 do 4.

4. *Kako se zdržujejo i imenujejo štabni vodi?*

Štabni vodi se od 4 polkov v jedno štabno stotnijo združijo i imenujejo potem po višem poveljstvu, kateremu so pridruženi, na pr. „štabna stotnija 4. pehotne četne divizije.“

5. *V kakem stanu zamore biti stotnija?*

Bojna stotnija je ali v navadnem, ali zvišanem ali znižanem mirovnem stanu; ali pa je v bojnem stanu. Glej priloženo tabelo.

I. Die Infanterie.

1. *Welche Bestimmung hat die Infanterie?*

Die Infanterie ist vermöge ihrer Bewaffung zur Bekämpfung aller Waffengattungen; zum Angriff und zur Vertheidigung, zum Fern- wie zum Nahkampfe gleich befähigt; sie kann in jedem Terrain (Boden) selbst ohne Unterstützung der anderen Waffen kämpfen und ist demnach, weil sie die zahlreichste ist, die Hauptwaffe.

2. *Aus wie viel Regimentern besteht die Infanterie?*

Die Infanterie besteht aus 102 Infanterie Regimentern, wovon jedes mit dem Namen eines Regiments-Inhabers und mit einer Nummer bezeichnet ist.

3. *Wie gliedert sich jedes dieser Regimente?*

Jedes dieser Regimente gliedert sich in: den Regimentsstab, 4 Feld-Bataillone zu 4 Feld-Kompagnien, dann in ein Ersatz-Bataillon zu 4 Ersatz-Kompagnien; letzteres ist im Frieden ein Kadre, und stellt im Mobilisirungsfalle einen Zug Stabs-Infanterie (30 Mann) auf.

Die Feld-Bataillone führen die Nummern 1 bis 4, die Feld-Kompagnien Nr. 1 bis 16, die Ersatz-Kompagnien Nr. 1—4.

4. *Woraus wird eine Stabs-Kompagnie formirt, und wornach wird sie benannt?*

Die Stabszüge von 4 Regimentern werden in eine Stabs-Kompagnie formirt und nach dem höheren Kommando benannt, bei welchem sie eingetheilt ist; Z. B. „Stabs-Kompagnie der 4. Infanterie-Truppen-Division.“

5. *In welchem Stand kann eine Feld-Kompagnie stehen?*

Die Feld-Kompagnie steht entweder am normalen, erhöhten oder verminderten Friedensstand oder Kriegstand. Vide nachstehende Tabelle.

Stan kompanije i kadra nadomestnega bataljona.

i sicer:		mirovni stan				bojni stan		
		nadomestn. bataljona	navadne	zvišane	znižane	bojne	nado- mestne	
								kadra
ofcirji	stotnik	1	1	1	1	1	1	
	področni	1	2	2	2	3	3	
moštvo	bez puške	kadet oficirski nam.	.	1	1	1	1	.
	s puško	narednik	.	1	1	1	1	1
		vodniki	.	2	3	2	4	4
		desetniki	1	5	8	4	12	12
		razvodniki	.	4	9	4	18	18
		pešci	6	64	100	50	180	180
	bez puške	računarski podofcir*)	2	1	1	1	1	1
		bobnarji	.	1	1	1	2	2
		trobeci	.	1	1	1	2	2
		pijonirji	.	.	.	.	4	.
		nosilci ranjenih*)	.	.	.	.	3	.
	ofcirski sluge*)	2	3	3	3	4	4	
	skupaj		13	86	131	71	236	228

*) Niso bojevalni. Vsaka pehotna stotnija ima 215 pušk. Nadomestna stotnija se zamore povisati na 300 mož; enakomerno se pomnožijo tudi šarže.

Stand einer Kompagnie und des Ersatz-Bataillons-Kadre.

Und zwar:

		Friedensstand				Kriegsstand			
		des	einer			einer			
		Ersatz-Btlons-	nor-malen	er-höhten	vermin-derden	Feld-	Ersatz-		
		Kadr	Feld-Kompagnie	Kompagnie					
Officiere	Hauptmann		1	1	1	1	1	1	
	Subaltern		1	2	2	2	3	3	
Mannschaft	mit Feuergewehr	ohne	Kadet-Officier-Stellv.	.	1	1	1	1	.
		Feldwebel	.	1	1	1	1	1	
		Zugsführer	.	2	3	2	4	4	
		Korporale	1	5	8	4	12	12	
		Gefreite	.	4	9	4	18	18	
		Infanteristen	6	64	100	50	180	180	
	ohne	Rechns.-Unteroffi.*)	2	1	1	1	1	1	
		Tambours	.	1	1	1	2	2	
		Hornisten	.	1	1	1	2	2	
		Pionniere	.	.	.	.	4	.	
		Blessirtrträger*)	.	.	.	.	3	.	
		Officiers-Diener*)	2	3	3	3	4	4	
	Summa		13	86	131	71	236	228	

*) Sind nicht streitbar. Jede Infanterle-Kompagnie repräsentirt eine Feuerkraft von 215 Feuergewehren. Der Stand einer Ersatz-Kompagnie kann bis auf 300 Infanteristen und eine entsprechende Anzahl Chargen vermehrt werden.

6. *Kako se spravi kak bataljon na zvišani mirovni stan?*

Kedar se kak bataljon iz navadnega na zvišani mirovni stan prestavi, postavijo se ostali trije bataljoni na znižani stan ter oddajo vsak po 1 desetnika i 14 pešcev temu bataljonu, ki se ima na zvišani stan postaviti.

Manjkajiči 4 vodniki i 20 rozvodniki pokličejo se iz dopustnikov ali pa se novi imenujejo.

7. *Koliko mož šteje pehotni bataljon?*

V okroglih številkah šteje pehotni bataljon v mirnem času 350, o vojni pa 950 mož.

8. *Koliko mož šteje pehotni polk?*

Pehotni polk šteje tedaj v mirnem času z uštetim kadrom nadomestnega bataljona:

70 oficirjev, 1489 mož i 5 konj, ob času vojne pa 104 oficirjev, 4914 mož i 137 konj.

9. *Koliko mož šteje vsa pehota?*

Vsi 102 pehotna polka imajo v mirnem času:

7140 oficirjev, 151.878 mož i 510 konj, ob vojnem času pa 10.608 oficirjev, 501.228 mož i 13.974 konj.

6. *Wie geschieht die Versetzung eines Bataillons vom normalen auf den erhöhten Friedensstand?*

Bei Versetzung eines Bataillons vom normalen auf den erhöhten Friedensstand, setzen sich die übrigen 3 Bataillone auf den verminderten Stand, indem sie 1 Korporalen und 14 Infanteristen zu jenem Bataillone transferiren.

Die abgängigen 4 Zugführer und 20 Gefreite sind vom Urlauberstande oder durch Beförderung zu ersetzen.

7. *Wie viel Mann zählt ein Infanterie-Bataillon?*

Der Friedensstand eines Infanterie-Bataillons zählt rund in Summa 350, der Kriegsstand 950 Mann.

8. *Wie viel Mann beträgt der Stand eines Infanterie-Regimentes?*

Der Gesamt-Friedensstand eines Infanterie-Regimentes sammt dem Ersatz-Bataillons-Kadre beträgt demnach:

70 Officiere, 1489 Mann und 5 Pferde und der gesammte Kriegsstand: 104 Officiere, 4914 Mann und 137 Pferde.

9. *Wie viel Mann beträgt die gesammte Infanterie?*

Der gesammte Friedensstand der 102 Infanterie-Regimenter beträgt:

7140 Officiere, 151.878 Mann und 510 Pferde, und der gesammte Kriegsstand: 10.608 Officiere, 501.228 Mann und 13.974 Pferde.

10. *Kdo je poveljnik polka?*

Polkovnik zapoveduje vsem oddelkom svojega polka.

11. *Ktere vojaške osebe spadajo k polkovnemu štabu?*

K polkovnemu štabu spadajo: 1 polkovni pobočnik, 1 oskrbovalni oficir, 4 polkovni (nad) zdravniki, 1 računski oficir.

Nadalje: polkovna golba, puškar, štabni vodnik i 7 oficirskih slug.

12. *Kdo je bataljonski poveljnik?*

Bataljonski poveljnik je kak štabni oficir. On i njegov pobočnik sta bataljonski štab.

Tudi poveljnik nadomestno-bataljonskega kadra je kak štabni oficir, kateri je ob jednom poveljnik nadomestnega okraja.

13. *Kako je pehota oblečena?*

Pešci imajo čake ali pa modre čepice (kape), temnomodre suknje, jope, telesnike, katerih ovrtniki imajo roznobarvene prilepke, svitlomodre hlače, sinje-sivkaste plašče, kapuce i črno jermenovje.

14. *Kakošne puške ima pehota, v kako daljavo se z njimi strelje i v katero daljavo se najboljše ustrelj?*

Pehota ima odzadnabitne puške (ostroguše) po iznajdbi Werndlna, s katerimi se ustrelj na 2100 korakov daljave, najboljše pa v daljavo 300 korakov.

10. *Wer ist der Kommandant über alle Theile des Regiments?*

Der Oberst ist Kommandant über alle Theile seines Regiments.

11. *Aus was besteht der Regimentsstab?*

Der Regimentsstab besteht aus: Regiments-Adjutanten, 1 Proviantofficier, 4 Regiments- (Ober-) Aerzten, 1 Rechnungsofficier.

Zum Regimentsstabe zählt ferner die Regiments-Musik, der Büchsenmacher, der Stabsführer und 7 Officiersdiener.

12. *Wer fungirt als Bataillons-Kommandant?*

Als Bataillons-Kommandant fungirt ein Stabs-officier und bildet mit seinem Adjutanten den Bataillonsstab.

Der Kommandant des Ersatz-Bataillons-Kadres ist ein Stabs-officier und zugleich Ergänzungs-Bezirks-Kommandant.

13. *Wie ist die Infanterie adjustirt?*

Die Infanterie hat Czako, blaue Feldkappen, dunkelblaue Röcke, Blousen, Aermelleibel mit verschiedenfarbigen Aufschlägen, lichtblaue Pantalons, blaugraue Mäntel, Kaputzen und schwarzes Riemenzeug.

14. *Welche Gewehre hat die Infanterie, wie weit tragen dieselben, und in welcher Distanz sind sie am wirksamsten?*

Die Infanterie hat Hinterlad-Gewehre nach dem System Werndl, welche bis 2100 Schritt tragen und in der Distanz von 300 Schritt das wirksamste Feuer haben.

Možje v drugi vrsti nosijo pehotne lopatice; pionirji pa so preskrbljeni s potrebnim orodjem.

15. Koliko patron nosi pešec i razvodnik, koliko podoficir pri sebi, i kje jih še dobi, če mu jih zmanjka?

Vsak pešec i razvodnik nosi po 70, podoficir po 20 patron pri sebi. Če mu jih zmanjka, dobi drugih v dveh bataljonskih vozovih za strelivo.

Vsak vojak nosi za dva dni vsakdajnega živeža razun mesa, seboj (dva vojskina porcijona ali deleža) i potom še rezervni živež.

Rezervni živež je tak: 1 porcija mesne konserve, 1 porcija juhine konserve, 2 porciji soli i 1 porcija tobaka.

Vsakdajni živež se nosi v krušnjaku, rezervni živež pa v telečaku.

Četni povoz (vozovi) jednega pehotnega polka v vojni:

za vsak bataljon jeden deželni (v deželi navadni) voz za meso, jeden krčmarski voz i dvoje vozov za strelivo.

Za vsaki dve kompaniji jeden dvouprežni voz s pokrovom, v katerem se vozi oficirska pertljaga,

Das zweite Glied ist mit dem Infanterie-Spaten ausgerüstet; die Pioniere besitzen die erforderlichen Werkzeuge.

15. Wie viel Patronen trägt jeder Infanterist und Gefreite, dann jeder Unterofficier an Kriegstaschen-Munition, und wo ist der Ersatz für dieselben?

Jeder Infanterist und Gefreite trägt 70, jeder Unterofficier 20 Stück Patronen. Der Ersatz für dieselben ist in den beim Bataillone befindlichen zwei Bataillons-Munitions-Wagen.

An Verpflegung trägt jeder Soldat den zweitägigen kurrenten Verpflegsvorrath (zwei Kriegs-Verpflegs-Etapen-Portionen) mit Ausnahme des Fleisches und den Reservevorrath bei sich.

Der Reservevorrath besteht aus 1 Portion Zwieback, 1 Portion Fleisch-Konserve, 1 Portion Suppen-Konserve, 2 Portionen Salz und 1 Portion Rauchtabak.

Der kurrente Vorrath wird im Brodsacke, der Reservevorrath im Tornister getragen.

Fuhrwerke, die ein Infanterie-Regiment mit sich im Kriege führt (Truppentrain):

Für jedes Bataillon ein Landesfuhrwerk für das Fleisch, ein Markatender-Wagen und 2 Munitions-Wagen (gehören zur Truppen-Kolonne).

Für je zwei Kompagnien ein weispänniger Deckel-Wagen, auf welchem Officers-Bagagen, Vorräthe an

zaloge obleke i obuvala, pisarno orodje i nekaj zaloge različnih potrebščin.

Vsak bataljon mora imeti tri dvouprežne vozove za živež (proviant).

Deželni vozovi za meso, krčmarski voz i rezervni konji spadajo v bojni povoz (trén).

Pod pertljažnim povozom (trénom) pa se razumejo pokriti vozovi, živežni vozovi i rezervni konji za vlako.

Živežarski (proviantni) vozovi i klavna živina se zove proviantna kolona.

II. Lovska četa.

1. *Kako nalogo imajo lovci?*

Lovska četa ima podobno nalogo kakor pehota. Le v tem se lovci razločijo od pehote, da se jemljejo k njim manjši ljudje, potem taki, ki so bili že prej lovci, strelci i t. d. po svojem poklicu, da se nadalje več vadijo v streljanju na tarčo, ker se jim v mirnem času za ta namen več streliva daje, kakor pehoti. Ker so tedaj bolj izurjeni v streljanju, rabijo se lovci za bolj težavne podjetja.

Montur und Schuhwerk, Kanzlei-Effekten und ein Reservevorrath von Verpflegsartikeln fortgebracht werden.

Für jedes Bataillon drei zweispänige Proviant-Wagen.

Die Landesfuhrn für das Fleisch, Markatender-Wagen und die Reserve-Pferde bilden den Gefechts-Train.

Unter Bagage-Train versteht man die Deckel-Wagen, die Proviant-Wagen und die Reserve-Zugpferde.

Zur Proviant-Kolonne gehören die Proviant-Wagen und das Schlachtvieh.

II. Die Jäger-Truppe.

1. *Welches ist die Bestimmung der Jäger-Truppe?*

Die Bestimmung der Jäger-Truppe ist analog jener der Infanterie. Nur insoferne, als ihr ein kleinerer Menschenschlag, ferner jene Rekruten zugewiesen werden, welche ihrem Berufe nach Jäger, Schützen etc. sind, und weil im Frieden bei grösserer Dotirung mit Munition das Scheibenschiessen im grösseren Masse kultivirt wird, als bei der Infanterie, so bilden die Jäger eine Truppe, welche zu schwierigeren Unternehmungen herangezogen werden kann.

2. *Koliko lovskih čet ima naš cesar?*

Naš cesar ima jeden tirolski lovski polk, h kateremu se jemljejo samo Tirolci i Predarelci, pa 32 samostojnih bojnih lovskih bataljonov.

3. *Kako imé nosi tirolski lovski polk, i kako je razvrsten?*

Tirolski lovski polk nosi imé presvitlega cesarja i je razvrsten v polkovni štab, v 10 bataljonov po 4 stotnije i v 2 nadomestna bataljona po 5 nadomestnih stotnij, ki so v mirovnem času v kadru. Kedar se vojska, to je armada sklicuje, postavi vsak nadomestni bataljon po jeden štabni vod.

4. *Kako se ločijo stotnije pri tirolskem lovskem polku?*

Stotnije bojnih bataljonov nosijo številke 1 do 40, nadomestne stotnije pa 1 do 10.

5. *Kako se imenujejo bojni lovski bataljoni?*

Bojni lovski bataljoni se imenujejo s številkami od 1 do 32.

Vsak teh bataljonov ima svoj bataljonski štab, 4 bojne stotnije s številkami 1 do 4 i 1 nadomestno stotnijo, ktera pa je v mirovnem času v kadru.

2. Aus was besteht die Jäger-Truppe?

Die Jäger-Truppe besteht aus einem Tiroler-Jäger-Regimente, welches sich ausschliesslich aus Tirol und Vorarlberg ergänzt und 32 selbständigen Feldjäger-Bataillonen.

3. Wessen Namen führt das Tiroler-Jäger-Regiment, und wie gliedert sich dasselbe?

Das Tiroler-Jäger-Regiment führt den Namen Sr. kaiserlichen und königlichen Apostolischen Majestät und gliedert sich in den Regiments-Stab, in 10 Feld-Bataillone zu je 4 Feld-Kompagnien, und in 2 Ersatz-Bataillone zu je 5 Ersatz-Kompagnien, welche im Frieden gemeinschaftlich en Kadre gesetzt sind. Im Mobilisirungs-Falle wird von jedem Ersatz-Bataillone ein Stabszug aufgestellt.

4. Welche Nummern führen die Kompagnien der Feld-Bataillone?

Die Kompagnien der Feld-Bataillone führen die Nr. 1 bis 40, jene der Ersatz-Kompagnien die Nr. 1 bis 10.

5. Wornach werden die Feldjäger-Bataillone benannt?

Die Feldjäger-Bataillone werden nach Nummern von 1 bis 32 benannt.

Jedes derselben besteht aus 1 Bataillons-Stab, 4 Feld-Kompagnien mit den Nummern 1 bis 4 und 1 Ersatz-Kompagnie, letztere ist im Frieden en Kadre.

Stan bojne i nadomestne kompanije (v kadru), i stan kadra nadomestnega bataljona pri lovskem polku.

i sicer:		mirovni stan			stan o voj.		
		jedne v kadru			jedne		
		bojne	jedne	cel.	bojne	nado- mestne	
			nado- mest.	nado- mstg.			
		kompanije	ban.	kompanije			
ofcirji	stotnik	1	.	1	1	1	
	po lročni	2	1	5	3	3	
m o š t v o	bez puške	kadet oficirski namestn.	1	.	.	1	.
	s puško	nadlovec	1	.	.	1	1
		vodniki	2	.	.	4	4
		podlovci	6	1	10	16	16
		patrolovodniki	6	.	.	18	18
		lovci	70	4	40	180	180
	bez puške	računarski podofcir	1	1	5	1	1
		stotnijski trobci	2	.	.	4	4
		pijonirji	.	.	.	4	.
		nosilci ranjenih	.	.	.	3	.
		ofcirski sluge	3	1	6	4	4
			skupaj	95	8	67	240

Stand einer Feld- und Ersatz- (Kadre-) Kompagnie, dann des Ersatz-
Bataillons-Kadres, des Jäger-Regimentes.

Und zwar:

		Friedensstand			Kriegs- stand			
		Kadre			einer			
		Feld-	einer	des	Feld-	Ersatz-		
			Ersatz-					
		Kompagnie	Ban.	Kompagnie				
Officiere	Hauptmann		1	.	1	1	1	
	Subalterne Officiere		2	1	5	3	3	
Mannschaft	ohne	Kadet-Officier-Stellv.		1	.	.	1	.
		Ober-Jäger		1	.	.	1	1
	mit Feuergewehr	Zugsführer		2	.	.	4	4
		Unter-Jäger		6	1	10	16	16
		Patrullführer		6	.	.	18	18
		Jäger		70	4	40	180	180
		Rechngs.-Unterofficier		1	1	5	1	1
		Kompagnie-Hornist		2	.	.	4	4
		Pionniere		.	.	.	4	.
		Blessirtenträger		.	.	.	3	.
		Officers-Diener		3	1	6	4	4
		Summa		95	8	67	240	232
	ohne							

6. *Koliko móż šteje polk cesarskih tirolskih lovcev v mirovnem času?*

Polk cesarskih tirolskih lovcev šteje v mirovnem času ušteví nadomestnega bataljona kader:

183 oficirjev, 3848 móż i 21 konj.

V vojni pa z obema nadomestnima bataljonoma i stabnima voda:

271 oficirjev, 12.118 móż i 380 konj.

7. *Koliko móż štejejo bojni lovski bataljoni v mirovnem času?*

Bojni lovski bataljoni štejejo ušteví nadomestni kompanijski kader v mirovnem času vsak po:

18 oficirjev, 384 móż i 2 konja;

v vojni pa z nadomestno kompanijo:

26 oficirjev, 1203 móż in 37 konj.

8. *Koliko móż šteje tedaj vsa lovska četa?*

Vsa lovska četa šteje v mirovnem času:

759 oficirjev, 16.136 móż i 95 konj;

v vojni pa:

1103 oficirjev, 50.614 móż in 1564 konj.

9. *Kdo zapoveduje vsem oddelkom tirolskega lovskega polka?*

Vsem oddelkom tirolskega lovskega polka zapoveduje jeden polkovnik, kateri je ob jednom tudi poveljnik dopolnitnega okraja za Tirolsko i Predarelsko.

6. *Wie viel beträgt der Friedensstand des Kaiser-Jäger-Regiments?*

Der Friedensstand des Kaiser-Jäger-Regiments beträgt sammt dem Ersatz-Bataillons-Kadre:

183 Officiere, 3848 Mann und 21 Pferde;

der Kriegsstand sammt den beiden Ersatz-Bataillonen und den zwei Stabszügen:

271 Officiere, 12.118 Mann und 380 Pferde.

7. *Wie viel beträgt der Friedensstand eines Feldjäger-Bataillons?*

Der Friedensstand eines Feldjäger-Bataillons sammt Ersatz-Kompagnie-Kadre beträgt:

18 Officiere, 384 Mann und 2 Pferde;

der Kriegsstand sammt Ersatz-Kompagnie:

26 Officiere, 1203 Mann und 37 Pferde.

8. *Wie gross ist demnach der Gesamt-Friedens- und Kriegsstand der Jäger-Truppe?*

Demnach ist der Gesamt-Friedensstand der Jäger-Truppe:

759 Officiere, 16.136 Mann und 95 Pferde;

Der Kriegsstand:

1103 Officiere, 50.614 Mann und 1564 Pferde.

9. *Wer führt über alle Theile des Tiroler-Jäger-Regiments das Kommando?*

Ueber alle Theile des Tiroler-Jäger-Regiments führt ein Oberst das Kommando, derselbe ist zugleich Ergänzungs-Bezirks-Kommandant für Tirol und Vorarlberg.

10. *Kake poveljnike imajo posamični bataljoni tirolskega lovskega polka i posamični bojni lovski bataljoni?*

Pri posamičnih bataljonih tirolskih lovcev, kakor tudi pri bojnih lovskih bataljonih je zmirom kak štabni oficir poveljnik, ter ima take dolžnosti i pravice, kakor polkovni poveljnik.

11. *Kako nalogo imajo nadomestne čete, kedar se vojska (armada) sklicuje?*

Kedar se vojska (armada) sklicuje (skuplja), imajo nadomestne čete to nalogo, da izvezbajo novince i nadomestne rezervnike in da jih za bojnim oddelkom pošiljajo, ako je treba.

12. *Kaj se v potrebi naredi iz nadomestnih stotnij?*

V potrebi se naredijo iz nadomestnih stotnij bojni bataljoni. V postaji se pustijo oddelki za izvežbanje novincev.

13. *Kako so lovci oblečeni i oboroženi?*

Lovci imajo črne klobuke s petelinovim šopom, sčukastosive čepice, suknje i hlače, travozelene prilepke (zaleke), gumbе rumene, pri polku gladke, pri bojnih bataljonih s številkami, modrosive plašče kakor pehota i črno jermenovje.

10. *Wer ist der Kommandant eines Bataillons des (Kaiser-) Jäger-Regiments, und wer eines Feldjäger-Bataillons?*

Der Kommandant eines Bataillons des Jäger-Regiments und eines Feldjäger-Bataillons ist ein Stabsoffizier mit den Obliegenheiten und Befugnissen eines Regiments-Kommandanten.

11. *Welche Bestimmung haben im Mobilisirungs-Falle die Ersatzkörper?*

Im Mobilisirungs-Falle besorgen die Ersatzkörper die militärische Ausbildung der Rekruten und Ersatz-Reservisten und den Nachschub für Abgänge der Feld-Abtheilungen.

12. *Was wird im Bedarfsfalle aus den Ersatz-Kompagnien formirt?*

Im Bedarfsfalle werden aus den Ersatz-Kompagnien Feld-Bataillone formirt; und werden dann in der Station Detachements zur Rekruten-Ausbildung zurückgelassen.

13. *Wie sind die Jäger adjustirt und bewaffnet?*

Die Jäger haben schwarze Hüte mit Halnenbusch, hechtgraue Feldkappen, Röcke, Blousen, Aermelleib und Pantalons, grasgrüne Aufschläge, gelbe Knöpfe, beim Regimente glatte, bei den Feld-Bataillonen mit Nummern, blaugraue Mäntel wie Infanterie und schwarzes Riemenzeug.

V obče velja tudi za lovce, kar se je pri pehotti reklo o živežnih zalogah, oboroženju i bojni opravi. Drugačni so pri lovcih le bataljonski trobci, ker so na konjih, imajo sabljo kakor konjiki i revolverje, pa bojno strelivo po 30 patron.

Povoz (trén) lovskega bataljona ima:

- 3 dvouprežne, pokrite vozove,
- 3 dvouprežne proviantne vozove (za živež),
- 2 čtetveraprežna vozova za strelivo (pri četni koloni),
- 1 voz za krčmarja i
- 1 voz za mesó.

III. Konjica.

1. *Kako nalogo ima konjica?*

Konjica oskrbljuje v prvi vrsti s svojo hitro kretljivo varnostno i nanaznilno službo na velike daljave. V boju se mora vojevati s sovražno konjico, skuša upleniti sovražne topove, če niso dobro zavarovani, po zmagovalnem boju preganja nasprotnika, pri umikanju pa ga zadržuje i ovira, da naših pešcev ne more dohiteti.

2. *Koliko polkov konjice ima naš cesar?*

Naš cesar ima 41 polkov konjice, i sicer 14 polkov dragoncev, 16 polkov huzarjev i 11 polkov ulancev. (Ulanski polki imajo številke 1 do 13.*)

*) št. 9 i 10 ste zdaj prazni.

Im Allgemeinen ist das über die Bewaffnung, Ausrüstung und die Verpflegs-Vorräthe der Infanterie Angeführte auch für die Jäger-Truppe massgebend; eine Ausnahme finden diesbezüglich die Bataillons-Hornisten, welche hier beritten, mit dem Kavallerie-Säbel und einem Revolver bewaffnet und mit einer Kriegstaschen-Munition von 30 Patronen versehen sind.

Der Train eines Jäger-Bataillons besteht aus:

- 3 zweispännigen Deckel-Wagen,
- 3 zweispännigen Proviant- (Rüst-) Wagen,
- 2 vierspännigen Munitions-Wagen (in der Truppen-Kolonne),
- 1 Markatender- und
- 1 Fleisch-Wagen.

III. Kavallerie.

1. Welche Bestimmung hat die Kavallerie?

Die Kavallerie versieht vornehmlich durch die Schnelligkeit ihrer Bewegung den Sicherheits- und Nachrichten-Dienst auf weite Entfernungen; sie hat im Gefechte die Bekämpfung feindlicher Reiter-Abtheilungen, nach Umständen die Wegnahme nicht gehörig bedeckter Batterien (Geschütze), nach einem siegreichen Gefechte die Verfolgung des Gegners, bei einem Rückzuge das Aufhalten oder Hemmen der Verfolgung zu besorgen.

2. Aus wie vielen Regimentern besteht die Kavallerie?

Die Kavallerie besteht aus 41 Regimentern, und zwar aus: 14 Dragoner-, 16 Husaren und 11 Uhlanen-Regimentern (letztere mit Nummern 1 bis 13)*)

*) Nr. 9 und 10 bestehen dormalen nicht.

3. *Kako je razdeljen vsak konjiški polk?*

Vsak konjiški polk je razdeljen v mirovnem času v polkovni štab ter v dve diviziji, vsaka po 3 bojne škadrone, i v nadomestni kader.

Ob času vojne se naredita iz kadra jedna nadomestna i jedna rezervna škadrona, pa 2 voda štabne konjice.

Pri vsakem konjiškem polku je tudi jeden vod pionirjev.

Škadrona se deli na 4 vode, vsak vod na 3 patrole.

Ves konjiški polk je podložen polkovniku. Vsaka divizija ima jednega štabnega oficirja, vsaka škadrona jednega ritmajstra za poveljnika.

4. *Kako močna je škadrona, i kako konjiški polk?*

Škadrona šteje v mirovnem času i v vojni po 171 móż i 149 kónj. —

Ves konjiški polk z nadomestnim kadrom šteje v miru :

42 oficirjev, 1031 móż i 961 konj.

Vsi 41 konjiški polki imajo v mirovnem času :
922 oficirjev, 42.353 móż i 39.401 konj;

ob času vojne pa :
2337 oficirjev, 61.582 móż i 61.295 konj.

3. *Wie gliedert sich jedes Kavallerie-Regiment?*

Jedes Kavallerie-Regiment gliedert sich im Frieden in den Regiments-Stab, 2 Divisionen zu 3 Feld-Eskadronen und 1 Ersatz-Kadre.

Im Mobilisirungs-Falle werden aus diesem Kadre eine Ersatz-Eskadron, eine Reserve-Eskadron und 2 Züge Stabs-Kavallerie aufgestellt.

Bei jedem Kavallerie-Regimente besteht weiter ein Pionnier-Zug.

Die Eskadron wird in 4 Züge, der Zug in 3 Patrouillen eingetheilt.

Der Oberst führt das Kommando über alle Theile des Regiments. Die Divisionen werden von Stabsofficieren und die Eskadronen von Rittmeistern kommandirt.

4. *Wie stark ist eine Eskadron?*

Eine Eskadron ist im Frieden und Kriege 171 Mann und 149 Pferde stark.

Der Friedensstand eines Kavallerie-Regiments mit dem Ersatz-Kader beträgt: 42 Officiere, 1031 Mann und 961 Pferde.

Demnach ist der Friedensstand der gesammten 41 Kavallerie-Regimenter:

1722 Officiere, 42.271 Mann und 39.401 Pferde.

Kriegsstand:
2337 Officiere, 61.582 Mann und 61.295 Pferde.

5. *Kako so oblečeni dragonci, kako huzarji i kako ulanci?*

Dragonci imajo čelade, svitlomodre suknje, raznobarvene prilepke, temnomodre jope, široke, rudeče hlače za škornji i rujave plašče s kapucami.

Huzarji imajo različno barvene čake, svitlomodre ali temnomodre surke s črnožoltimi trakovi, rudeče hlače za škornji, jope i plašče kakor dragonci.

Ulanци imajo različno barvene tatarke (štirivoglafe čepice), svitlomodre ulanke (ulanske jope) z rudečimi prilepki, jope, hlače i plašče, kakor dragonci.

Vsa konjica ima rudeče bojne čepice i rujavo jermenovje, samo jermen pri ročaju sablje je iz rudečega juhtnega usnja.

6. *Kako je konjica oborožena?*

Vsa konjica razven dveh nejezdočih vojakov pri vsakem pionirskem vodu, ki imata pionirske sablje, nosi dolge konjiške sablje.

Razven tega ima vsa konjice od zad nabitne karabinke.

Vsi podoficirji konjice i tisti ulanci, ki nemajo karabink, so oboroženi z revolverji.

7. *V kako daljavo se strelje s karabinkami in z revolverji?*

S karabinkami se ustrelj na 1600 korakov daljave, z revolverji pa na 200 korakov.

Strelivo za od zad nabitne karabinke je po 50 patron, za revolverje pa po 30 patron.

5. Wie sind die Dragoner, die Husaren und wie die Uhlanen adjustirt?

Die Dragoner haben Helme, lichtblaue Röcke mit verschiedenfärbigen Aufschlägen, dunkelblaue Blousen, weite rothe Stiefelhosen und braune Mäntel mit Kaputzen.

Die Husaren haben verschiedenfärbige Czakos, licht- oder dunkelblaue Attila, schwarzgelbe Verschnürungen, rothe Stiefelhosen, Blousen und Mäntel wie die Dragoner.

Die Uhlanen haben verschiedenfärbige Tatarka lichtblaue Uhlanka mit krapprothen Aufschlägen, Blousen, Hosen und Mäntel wie die Dragoner.

Die gesammte Mannschaft der Kavallerie hat rothe Feldkappen und braunes Riemenzeug, die Säbelkugel jedoch von rothem Juchtenleder.

6. Wie ist die Kavallerie bewaffnet?

Die ganze Kavallerie, ausgenommen die zwei unberittenen Soldaten beim Pionnierzuge, welche Pionniersäbel haben, ist mit Säbeln bewaffnet.

Ausserdem hat sämmtliche Kavallerie Hinterlad-Karabiner.

Alle Unterofficiere der Kavallerie und die nicht mit Karabinern bewaffneten Uhlanen haben Revolver.

7. Wie weit tragen die Karabiner und wie weit die Revolver?

Karabiner tragen auf Distanzen bis 1600 Schritt und die Revolver auf 200 Schritt.

Die Kriegs-Taschen-Munition beträgt für die Hinterlad-Karabiner 50, für den Revolver 30 Stück Patronen.

IV. Topništvo.

1. *Kako nalogo ima topništvo?*

Topništvo zamore s svojimi topovi streljati na 8000 korakov daljave i deluje največ s tem, ker imajo njega strelbe toliko uničevalno moč. Ta četa se porablja najbolje za boj v daljavo; ker pa samostojno ne more postopati, potrebuje vedno brambe od pehote ali konjice.

2. *Kako je razvrstena topniška četa?*

Topniška četa je razvrstena v bojno i trdnjavsko topništvo.

3. *Kako je razvrsteno bojno topništvo?*

Bojno topništvo je razvrsteno v štirinajst polkov korskega topništva i osem i dvajset samostalnih težkih bitniških divizij.

Topniška brigada je sestavljena v vsakem koru iz polka korskega topništva i iz dveh samostalnih težkih topniških divizij, ki spadate k dvema pehotnima divizijema.

4. *Kako je razvrsten vsak polk korskega topništva?*

Vsak polk korskega topništva je razvrsten v bitniške divizije, katerim na čelu stojijo štabni oficirji.

5. *Kaj je bitniška divizija?*

Bitniška divizija je več bitnic, katerim zapovedujejo stotniki.

IV. Artillerie.

1. *Welche Bestimmung hat die Artillerie?*

Die Artillerie kann mit ihren Geschützen bis auf 8000 Schritte Entfernung schiessen und wirkt ausschliesslich durch die grosse Zerstörungskraft ihrer Geschosse. Diese Truppe eignet sich zum Ferngefecht, und da ihr jede Selbstständigkeit fehlt, so bedarf selbe stets des Schutzes der Infanterie oder Kavallerie.

2. *Wie gliedert sich die Artillerie-Truppe?*

Die Artillerie-Truppe gliedert sich in die Feld- und in die Festungs-Artillerie.

3. *Aus was besteht die Feld-Artillerie?*

Die Feld-Artillerie besteht aus 14 Korps-Artillerie-Regimentern und 28 selbstständigen schweren Batterie-Divisionen.

In jedem Korps bilden das Korps-Artillerie-Regiment und die zu den beiden Infanterie-Truppen-Divisionen einzutheilenden zwei selbstständigen schweren Batterie-Divisionen eine Artillerie-Brigade.

4. *Wie gliedert sich jedes Korps-Artillerie-Regiment?*

Jedes Korps-Artillerie-Regiment gliedert sich in Batterie-Divisionen, welche durch Stabs-Officiere kommandirt werden.

5. *Aus was bestehen die Batterie-Divisionen?*

Die Batterie-Divisionen bestehen aus Batterien unter Kommando von Hauptleuten.

6. *Kakošne bitnice razločujemo?*

Po kalibru ali premeru cevi razločujemo teške (9 cm.) in lahke (8 cm.) bitnice. Ako je moštvo lahkih bitnic na konjih, imenujejo se jezdeče bitnice.

Vsaka bitnica se deli na dve polbitnici in na štiri vôle.

7. *Koliko topov in vozov ima v vojnem času jedna bitnica?*

V vojni ima vsaka bitnica osem topov in osem vozov za strelivo. V miru imajo le štiri od teh topov svojo uprego, strelivni vozovi so pa brez uprege.

Jezdoče bitnice imajo v miru kakor v vojni po šest topov z uprego.

Vsak top in njegov strelivni voz ima po šest konj uprege.

8. *Kakošne hitale se rabijo pri novejših topovih?*

Pri novejših topovih se rabijo: bombe, šropneli, požigalice in karteče.

V zalogi streliva pa se shranjujejo tudi strelivne in metalne patrone in užigalnice.

9. *Kaj je gorsko topništvo?*

Gorsko topništvo je več bitnic po štiri topove 7 cm. kalibra. Topove prenaša nosna živina (mule) na vozeh ali pa na hrbet privezane.

10. *Čemu je trdnjavsko topništvo in koliko bataljonov šteje?*

Trdnjavsko topništvo oskrbuje topniško službo v utrjenih krajih in napada sovražnikove trdnjave.

6. Wie werden die Batterien eingetheilt?

Die Batterien werden nach dem Kaliber der Geschützrohre in schwere (oder 9 cm.) und leichte (oder 8 cm.) eingetheilt. Jene leichten Batterien, deren Bedienungsmannschaften beritten sind, heissen reitende.

Jede Batterie wird in 2 Halbbatterien und 4 Züge getheilt.

7. Wie viele Geschütze und Munitions-Wagen gehören im Kriege zu einer Batterie?

Im Kriege gehören zu einer Batterie 8 Geschütze und 8 Batterie-Munitions-Wagen. Im Frieden sind hievon nur 4 Geschütze bespannt, die Munitions-Wagen unbespannt.

Die reitenden Batterien haben im Frieden und im Kriege 6 bespannte Geschütze.

Alle Geschütze und dazu gehörigen Munitions-Wagen sind sechsspännig.

8. Welche Geschosse kommen bei den neuen Geschützen in Verwendung?

Die Geschosse, die bei den neuen Geschützen in Verwendung kommen, sind: Hohlgeschosse, Schrapnels, Brandgeschosse und Kartätschen.

Zur Munition gehören ausserdem noch Schuss- und Wurfpatronen und Friktionsbrandeln.

9. Woraus besteht die Gebirgs-Artillerie?

Die Gebirgs-Artillerie besteht aus Batterien mit Geschützen des Kalibers 7 cm., welche durch Tragthiere fahrend oder tragend fortgebracht werden.

10. Wozu ist die Festungs-Artillerie bestimmt und aus wie vielen Bataillonen besteht sie?

Die Festungs-Artillerie ist bestimmt zur Vernehmung des Artilleriedienstes in den festen Plätzen sowie

Trdnjavsko topništvo šteje dvanajst bataljonov po šest kompanij; od teh je šesta v mirovnem času v kadru.

11. Kako nalogo ima zavod za topniško orodje?

Zavod za topniško orodje ima v obče nalogo, da izdeluje i preskrbuje vse potrebno gradivo za oroženje vojstva i utrjenih krajev, da napravlja strelno ročno orožje vred k temu spadajoče strelivo i golo orožje.

12. Kako so topničarji oblečeni i oboroženi?

Topničarji imajo čake s konjskim repom pa modre bojne čepice, rujave suknje z rudečimi prilepki, široke modre hlače za škornji, plašče pa kakor pehota. Razni polki se razločujejo po številkah na gumbah. Tudi trdnjavski topničarji so tako oblečeni, samo da imajo svitlomodre hlače z rudečim robom po sivu. Razni bataljoni se ločijo po številkah na gumbah.

Jermenovje je rujavo.

Podoficirji so oboroženi s konjiškimi sabljami i revolverji, vojaki s pionirskimi sabljami.

Predstrelci, nad- i podtopničarji trdnjavskega topništva imajo kratke ostraguše (zadovke).

Vojno strelivo znaša za revolver i za kratke ostraguše po 30 patron.

zum Angriffe feindlicher Festungen; dieselbe besteht aus 12 Festungs-Artillerie-Bataillonen zu 6 Kompagnien, wovon die 6. im Frieden in Kadre ist.

11. Welche Bestimmung hat das Artillerie-Zeugswesen?

Das Artillerie-Zeugswesen hat im Allgemeinen die Bestimmung, die Erzeugung und Beschaffung des gesammten für die Ausrüstung des Heeres und der festen Plätze nöthigen Artillerie-Materials, der Handfeuerwaffen sammt der dazu gehörigen Munition und der blanken Waffen zu bewirken.

12. Wie ist die Artillerie adjustirt und bewaffnet?

Die Artillerie hat Czako mit Rossschweif, blaue Feldkappen, braune Röcke mit rothen Aufschlägen, weite blaue Stiefelhosen, Mäntel wie die Infanterie. Die Regimenter unterscheiden sich durch die Nummer auf den Knöpfen.

Die Festungs-Artillerie ist wie die Feld-Artillerie adjustirt, nur hat sie lichtblaue Pantalon mit rothen Lampassen. Die Bataillone unterscheiden sich durch die Nummer auf den Knöpfen.

Das Riemenzeug ist braun.

Die Unterofficiere sind mit Kavallerie-Säbeln und Revolvern, die Soldaten mit Pionnier-Säbeln bewaffnet.

Die Vormeister, Ober- und Unterkanoniere der Festungs-Artillerie haben Hinterlad-Extra-Korps-Gewehre.

Die Kriegstaschen-Munition für den Revolver und für das Extra-Korps-Gewehr beträgt 30 Stück Patronen.

V. Obkopna ali ženijska četa.

1. *Kako nalogo ima ženijska četa?*

Ženijska četa ima naloge, da druge tri glavne orožne sile v boju s tem podpira, da jim naredi zavetja ali odstranjuje zapreke, da naredi podkope za podžgati i razstreliti, da utrdi ugodno ležeče kraje itd.

2. *Koliko polkov šteje ženijska četa?*

Ženijska četa šteje dva polka, ki sta imenovana po imateljih i vsak s svojo številko.

3. *Kako je razvrsten ženijski polk?*

Ženijski polk je razvrsten v polkovni štab, v 5 bojnih bataljonov po 4 stotnije, potem v 2 rezervni stotniji i v jedni nadomestni bataljon, ki ima 5 stotnij.

4. *Kako je ženijska četa oblečena i oborožena?*

Ženijska četa ima čake pa modrosive bojne čepice, svetlomodre suknje s črešnjevo rudečimi prilepki, potem modrosive hlače, črno jermenovje i pehotne plašče.

Polka se razločujeta po številkah na gumbah.

Vojaki imajo kratke odzad-nabitne ostrogušce s sunilnim bodalom in pionirsko sabljo.

Za svojo puško nosi v vojni vsak podoficir po 20, vsak razvodnik i obkopec po 30 karabinarskih patron streliva s seboj.

V. Genie-Truppe.

1. Welche Bestimmung hat die Genie-Truppe?

Die Genie-Truppe hat die Bestimmung, die anderen drei Hauptwaffen, welche eigentlich das Gefecht führen, im Kampfe durch Herrichtung von Deckungen und Hinwegräumung von Hindernissen, Ausführung von Minen-Arbeiten, Befestigung von Stellungen und dgl. wesentlich zu unterstützen.

2. Aus wie vielen Regimentern besteht die Genie-Truppe?

Die Genie-Truppe besteht aus zwei Regimentern, welche mit dem Namen eines Inhabers und einer Nummer bezeichnet sind.

3. Wie gliedert sich jedes Genie-Regiment?

Jedes Genie-Regiment gliedert sich in den Regiments-Stab, in fünf Feld-Bataillone zu vier Feld-Kompagnien, dann in 2 Reserve-Kompagnien und in ein Ersatz-Bataillon zu fünf Kompagnien.

4. Wie ist die Genie-Truppe adjustirt und bewaffnet?

Die Genie-Truppe hat Czako, blaugraue Feldkappen, lichtblaue Röcke mit kirschrothen Aufschlägen und blaugraue Pantalons, schwarzes Riemenzeug und Mäntel wie die Infanterie.

Die Regimenter unterscheiden sich durch die Nummer auf den Knöpfen.

Die Soldaten der Genie-Truppe haben kurze Hinterlad-Gewehre (Extra-Korps-Gewehre) mit Stichbajonnett und Pionnier-Säbel.

Die Kriegstaschen-Munition beträgt für den Unterofficier 20, für den Gefreiten und Sappeur 30 Stück Karabiner-Patronen.

VI. Pionirji.

1. *Kako službo opravljajo v vojni pionirji?*

Pionirji morajo v vojni vojne mostove delati, za katere vozijo gradivo s seboj, razdirati i zopet popravljati železnice, ceste, mostove itd.

2. *Koliko močna je pionirska četa?*

Pionirska četa obstoji iz jednega pionirskega polka, ki ima 5 bataljonov.

Vsak bataljon po 4 bojne stotnije, 1 rezervno stotnijo, jedno nadomestno stotnijo v kadru i jedno rezervo za orodje.

K pionirskemu polku spada tudi depot (zaloga) pionirskega orodja.

3. *Kaj je vojno-mostovni prevoz?*

Vojno-mostovni prevoz je določeno število vozov, na katerih se prevažajo gradivo za jeden most, ki je do 53 metrov dolg.

4. *Kako so pionirji oblečeni i oboroženi?*

Pionirji imajo čake, sicer so pa oblečeni kakor lovci, le da imajo jeklenozelene prilepke i bele gumbke namesto rumenih. Jeden del vojakov je oborožen s kratkimi ostragušami — vsi pa imajo pionirske sablje.

Jermenovje je črno.

Vojno strelivo znaša za podoficirja po 20, za razyodnika i pionirja pa po 30 karabinarskih patron.

VI. Pionnier-Truppe. §. IIV

1. *Worin besteht der Dienst der Pionniere im Felde?*

Der Dienst der Pionniere im Felde besteht in der Erbauung von Kriegsbrücken, (aus dem mitgeführten Materiale) Zerstörung und Wiederherstellung von Eisenbahnen, Strassen, Brücken u. s. w.

2. *Aus welchen Abtheilungen besteht die Pionnier-Truppe?*

Die Pionnier-Truppe besteht aus einem Pionnier-Regiment zu 5 Bataillonen.

Jedes Bataillon besteht aus 4 Kompagnien, 1 Reserve-Kompagnie, 1 Ersatz-Kompagnie-Kadre und 1 Zeugs-Reserve.

Zum Pionnier-Regimente gehört weiter das Pionnier-Zeugs-Depôt.

3. *Was versteht man unter Kriegs-Brücken-Equipage?*

Unter Kriegsbrücken-Equipage versteht man eine bestimmte Anzahl Wagen, auf welchen das Material zu je einer 53 m. langen Brücke ins Feld mitgeführt wird.

4. *Wie sind die Pionniere adjustirt und bewaffnet?*

Die Pionniere haben Czako und sind im Uibrigen wie die Jäger adjustirt, nur haben sie stahlgrüne Aufschläge und statt der gelben, weisse Knöpfe. Ein Theil der Soldaten ist mit kurzen Hinterlad-Gewehren versehen — alle haben Pionnier-Säbel.

Das Riemenzeug ist schwarz.

Die Kriegstaschen-Munition beträgt bei dem Unterofficier 20, bei dem Gefreiten und Pionnier 30 Stück Karabiner-Patronen.

VII. Železniški i telegrafski polk.

1. Kako nalogo ima železniški i telegrafski polk ?

Železniški i telegrafski polk opravlja službo pri železnicah i pri bojnem telegrafu, tudi izdeluje železniške i telegrafske zveze ali pa jih pokončuje.

2. Kako je razvrsten ta polk ?

Ta polk je razvrsten v mirovnem času na polkovni štab, 2 bataljona po 4 kompanije i 1 nadomestni kader.

Bataljoni nosijo številke 1 i 2, stotnije številke 1 do 8.

Ob času vojne se bataljona razdružita i iz nju se naredijo:

- a) železniške stotnije,
- b) vodstva za bojni telegraf,
- c) bojno-telegrafski oddelki,
- d) jeden nadomestni bataljon z dvema kompanijema.

3. Kako je oblečeno i oboroženo moštvo železniškega i telegrafskega polka ?

Vojaki tega polka so oblečeni i oboroženi, kakor pionirji. Kot posebno znamenje ima vsak mož na ovratniku svoje suknje, (jope, telesnika) kolo s perutnicami i letečim bliskem iz bele kovine.

VII. Das Eisenbahn- und Telegrafens-Regiment.

1. Welche Bestimmung hat das Eisenbahn- und Telegrafens-Regiment?

Das Eisenbahn- und Telegrafens-Regiment ist theils zur Vernehmung des Eisenbahn-, theils zur Vernehmung des Telegrafendienstes bestimmt; auch wird es zur Herstellung von Eisenbahn- und Telegrafens-Verbindungen, sowie zur Unbrauchbarmachung derselben verwendet.

2. Aus was besteht das Eisenbahn- und Telegrafens-Regiment?

Im Frieden besteht das Eisenbahn- und Telegrafens-Regiment aus dem Regiments-Stabe, 2 Bataillonen zu je 4 Kompagnien und aus 1 Ersatz-Kadre.

Die Bataillone führen die Nummern 1 und 2, die Kompagnien die Nummern 1 bis 8.

Im Kriege wird der Friedens-Bataillons-Verband aufgelöst und es werden:

- a) Eisenbahn-Kompagnien,
- b) Feld-Telegrafens-Direktionen,
- c) Feld-Telegrafens-Abtheilungen und
- d) 1 Ersatz-Bataillon zu 2 Ersatz-Kompagnien gebildet.

3. Wie ist die Mannschaft des Eisenbahn- und Telegrafens-Regiments adjustirt und bewaffnet?

Die Mannschaft des Eisenbahn- und Telegrafens-Regiments ist wie die Pionnier-Truppe adjustirt und bewaffnet. Als besonderes Abzeichen hat jeder Mann am Kragen des Waffenrockes (Blouse, Aermelleibel) ein geflügeltes, mit einem Blitze durchzogenes Rad aus weissem Metall.

VIII. Zdravotniška četa.

1. Kako službo ima zdravotniška četa?

Ona je za pomoč i postrežbo bolnim i ranjenim.

2. Kako je razdeljena zdravotniška četa?

Zdravotniška četa je razdeljena na zdravotniško poveljništvo i na 26 zdravotniških oddelkov, katerih vsak je priredjen kaki vojaški bolnici.

3. Kako so zdravotniki oblečeni i oboroženi?

Zdravotniki imajo čake, sinje čepice, temnozeleno suknje z rudečimi prilepki, sinje hlače i plašče, kakor pehota.

Moštvo je oboroženo samo s pionirsko sabljo. V krepčilo ranjenih nosi vsak zdravotnik še veliko bojno čutaro.

Vsak mož ima v vojni belo ruto z rudečim križem okoli rokava prišito.

VIII. Sanitäts-Truppe.

1. *Welchen Dienst hat die Sanitäts-Truppe?*

Sie hat die Kranken und Verwundeten zu pflegen und ihnen Hilfe zu leisten.

2. *Aus was besteht die Sanitäts-Truppe?*

Sie besteht aus einem Sanitäts-Truppen-Kommando und 26 Sanitäts-Abtheilungen, wovon je eine bei einem der Garnisons-Spitäler eingetheilt ist.

3. *Wie ist die Sanitäts-Truppe adjustirt und bewaffnet?*

Die Sanitäts-Truppe hat Czako, blaugraue Feldkappen, dunkelgrüne Röcke mit krapprothen Aufschlägen, blaugraue Pantalons und Infanterie-Mäntel. —

Die Mannschaft hat blos den Pionnier-Säbel und besitzt zur Labung der Verwundeten eine zweite grosse Feldflasche, dann eine Verbandzeugtasche mit Verbandgeräthen.

Im Kriege trägt jeder Mann eine weisse Armbinde mit rothem Kreuze.

IX. Vozarska četa.

1. *Kako službo ima vozarska četa?*

Vozarska četa dovažā i donaša vojakom v vojni različne vojne potrebščine z vozovi ali nosno živino.

2. *Koliko je vozarskih polkov?*

Vozarski polki so trije, ki so zaznamovani s številkami 1 do 3.

3. *Kako so razvrščeni vozarski polki v mirovnem času?*

Vsak vozarski polk je v mirovnem času razvrščen v vozarske divizije, i divizije zopet v vozarske škadrone (gorsko-vozarske škadrone) i jeden vozni kader. Gorsko-vozne škadrone so zdaj še v kadru.

4. *Kako so vozarji oblečeni i oboroženi?*

Vozarji imajo čake, rudeče kape, temno-rujave suknje s svetlo-modrimi prilepki, široke, rudeče hlače za škornji i konjiške plašče. — Moštvo je oboroženo samo s piouirskimi sabljami, podoficirji imajo pa konjiške sablje i revolverje.

Jermenovje je rujavo.

IX. Train-Truppe.

1. *Worin besteht hauptsächlich der Dienst der Train-Truppe?*

Der Dienst der Train-Truppe besteht hauptsächlich darin, im Kriege der Armee mittelst Fuhrwerken und Tragthieren Kriegsbedürfnisse nachzuschaffen.

2. *Aus wie vielen Regimentern besteht die Train-Truppe?*

Die Train-Truppe besteht aus 3 Regimentern, welche mit Nummern 1 bis 3 bezeichnet sind.

3. *Wie gliedert sich jedes Train-Regiment im Frieden?*

Jedes Train-Regiment gliedert sich im Frieden in Train-Divisionen, und diese wieder in Train- (Gebirgs-Train-) Eskadronen und einen Park-Kadre. Die Gebirgs-Train-Eskadronen bestehen vorläufig im Kadre.

4. *Wie ist die Train-Truppe adjustirt und bewaffnet?*

Die Train-Truppe hat Czako, rothe Feldkappen, dunkelbraune Röcke mit lichtblauen Aufschlägen, weite rothe Stiefelhosen und Kavalleriemäntel. — Die Mannschaft ist nur mit Pionnier-Säbeln bewaffnet, die Unterofficiere haben Kavallerie-Säbel und Revolver.

Das Riemenzeug ist braun.

X. Bosansko-hercegovaške čete.

1. *Koliko je v Bosni i Hercegovini dopolnilnih okrajev?*

V Bosni i Hercegovini so 4 okraji z okrajnimi poveljstvi, da se nabirajo i dopolnujeje iz njih bosansko-hercegovaške čete.

2. *Kako so osnovane te čete?*

Bosanske čete so razdeljene na pehotne stotnije, i sicer je 8 stotnij, ki služijo kot izvežbalni oddelki.

Zovejo se: „Bosansko-hercegovaška pehotna stotnija št . . .“

Te stotnije so neposredno podređjene c. k. brigadni komandi.

Šarže teh čet so jednakoveljavne s šaržami c. k. vojstva; pri jednaki stopinji pa imajo prednost šarže c. k. vojstva.

X. Die bosnisch-herzegovinischen Truppen.

1. *Wie viele Ergänzungs-Bezirks-Kommanden bestehen in Bosnien und Herzegovina?*

Zur Durchführung der Ergänzung der bosnisch-herzegovinischen Truppen bestehen 4 Ergänzungs-Bezirks-Kommanden.

2. *Wie viele Kompagnien sind aus diesen Truppen formirt?*

Aus den zur Infanterie assentirten Truppen sind 8 Kompagnien No. 1 bis 8 als Instruktions-Abtheilungen formirt.

Sie führen die Bezeichnung: „bosnisch-herzegovinische Infanterie-Kompagnie Nr. . . .“

Die Kompagnien unterstehen direkte den Brigade-Kommanden des k. k. Heeres.

Die Chargen dieser Truppen sind jenen des k. k. Heeres gleichgestellt; bei gleichem Range in einer Charge gehen denselben jene des k. k. Heeres voran.

Vojstveni zavodi.

1. Kako nalogo imajo vojstveni zavodi?

Vojstveni zavodi imajo v obče nalogo, da pri-
skrbujejo, hranijo i razdeljujejo vse take stvari, ki so
vojstvu potrebne i koristne, da je vedno za boj pri-
pravno; potem pa, da izvršujejo vse ukaze, ki se tičejo
telesne i duševne vojstvene odgoje.

2. Kteri so vojstveni zavodi?

Vojstveni zavodi so:

1. Vojaške odgojilnice,
2. zemljepisni zavod (vojaški),
3. vojaške preselivnice,
4. vojaške oskrbovalne zaloge i sklad-
nice za posteljno odejo,
5. upravni zavodi za vojaško obleko,
6. zavod za topniško orodje,
7. zavodi za vozarsko orodje,
8. vojaška stavbena vodstva,
9. vojaški zdravotniški zavodi,
10. vojaške invalidne hiše (hiše za one-
mogle vojake),
11. vojaške kaznilnice.

Heeres-Anstalten.

1. Welche Bestimmung haben die Heeres-Anstalten?

Die Heeres-Anstalten haben im Allgemeinen die Bestimmung die zur Erhaltung der Schlagfertigkeit des Heeres erforderlichen Bedürfnisse anzuschaffen, zu deponiren und auszugeben, ferner Anordnungen, welche die physische und moralische Pflege des Heeres erheischen, auszuführen.

2. Was gehört zu den Heeres-Anstalten?

Zu den Heeres-Anstalten gehören:

1. Die Militär-Bildungs-Anstalten,
2. das „ geografische Institut,
3. die „ Transport-Häuser,
4. die „ Verpflegs- und Betten-Magazine,
5. die Monturs-Verwaltungs-Anstalten,
6. das Artillerie-Zeugswesen,
7. die Anstalten des Train-Zeugswesens,
8. die Militär-Bau-Direktionen,
9. die „ Sanitäts-Anstalten,
10. die „ Invaliden-Häuser,
11. die „ Straf-Anstalten.

Oddelki i zavodi,

ki se postavijo za vojsko na bojšči:

1. Bojna pošta,
2. bojna žandarmerija,
3. oddelki za bojna znamenja.

V okviru vojstvene zveze so še te vojaško osnovane čete:

1. C. k. garde (straže):

- A) Prva arzierska telesna straža,
- B) Ogerska telesna straža,
- C) Spremljajoča telesna straža,
- D) Jezdoča škadrone telesne straže i dvorna straža.

2. Varnostne čete:

- A) Serežani za Hrvaško i Slavonijo.
- B) Vojaški stražni kor za c. k. civilne sodnije v Beču.
- C) Vojaški redarstveni stražarski kor v Krakovem i Levovu.

3. Oddelki žrebčarjev v c. k. konjerejskih zavodih.

Die Abtheilungen und Anstalten,

die bei der Armee im Felde zur Aufstellung gelangen:

1. Die Feldpost,
2. die Feld-Gendarmerie,
3. die Feld-Signal-Abtheilungen.

Im Heeresverbände stehen noch folgende militärisch organisirte Körper:

1. Die k. k. Garden:

- A) Die erste Arcieren-Leibgarde,
- B) die ungarische Leibgarde,
- C) die Trabanten-Leibgarde,
- D) die Leibgarde-Reiter-Eskadron und die Hofburgwache.

2. Die Sicherheits-Truppen:

- A) Das Serežaner-Korps für Kroatien und Slavonien.
- B) Das Militär-Wach-Korps für die k. k. Civilgerichte in Wien.
- C) Das Militär-Polizei-Wach-Korps (besteht dermalen nur noch in Krakau und Lemberg.)

3. Die Abtheilungen der Gestütsbranche in den Pferdezucht-Anstalten,

Nj. Veličanstva presvitlega cesarja vojno pomorstvo.

1. Kdo je najvišji poveljnik vojnega pomorstva?

Najvišji poveljnik vojnega pomorstva je Nj. c. k. Apostolsko Veličanstvo presvitli cesar.

2. Ktere so pomorske oblastnije?

Pomorske oblastnije so: pomorski oddelek v državnem vojnem ministerstvu, pristaviški admiralat v Pulji, morsko-okrajno poveljstvo v Trstu i okrajna dopolnilna poveljstva za pomorstvo.

3. Ktere so pomorske čete?

Pomorske čete so: kor pomorščakov, ki daje moštvo za vojne ladije.

Oficirji tvorijo pomorski oficirski zbor.

Razun teh so še nastavljeni tehnični mornarski uradniki.

Seiner Majestät Kriegs-Marine.

1. *Wer führt den Oberbefehl über die Marine?*

Den Oberbefehl über die Marine führt Se. k. k. Apostolische Majestät der Kaiser.

2. *Welche sind die Marine-Behörden?*

Die Marine-Behörden sind: die Marine-Sektion im Reichs-Kriegs-Ministerium; das Hafen-Admiralat zu Pola; das Seebezirks-Kommando zu Triest und die Marine-Ergänzungs-Bezirks-Kommanden.

3. *Welche sind die Marine-Truppen?*

Die Marine-Truppen sind: Das Matrosen-Korps, welches die Bemannung für die Kriegsschiffe beistellt.

Die Officiere bilden das See-Officiers-Korps.

Ausser diesen sind noch „technische Marine-Beamte“ angestellt.

Domobranbe (deželne branbe.)

1. *Kako se delijo domobranbe?*

Domobranbe se delijo v:

A) cesarsko-kraljevsko domobran z deželnimi strelci iz Tirolov i Predarela,

B) kraljevo-ogersko domobran (honved.)

A. Ces. kr. domobran.

Ces. kr. domobranske oblasti so:

1. ces. kr. ministerstvo za domobran v Beču;

2. ces. kr. domobrANSKO vrhovno poveljništvo;

3. osem ces. kr. domobrANSKIH komand, ki so združene z dotičnimi zbornimi (vojaškimi) komandami.

Za Tirolsko i Predarelsko obstoji razun tega posebna domobrANSKA nadoblastnija v Inostu.

Ces. kr. brANSKA peš-četa je razdeljena na :

82 bataljonov domobrANCEV i

10 bataljonov deželnih strelcev na Tirolskem i Predarelskem.

DomobrANSKA konjica pa je razdeljena na 6 domobrANSKIH konjiških polkov v kadru,

2 škadroni jezdočih deželnih strelcev na Tirolskem i Predarelskem i

1 oddelek jezdočih strelcev v Dalmaciji.

Die Landwehren.

1. *Wie theilen sich die Landwehren?*

Die Landwehren theilen sich:

A) In die k. k. Landwehr nebst den k. k. Landesschützen in Tirol und Vorarlberg;

B) Die königlich-ungarische Landwehr (Honvéd).

A. Die k. k. Landwehr.

Die k. k. Landwehr-Behörden sind:

1. Das k. k. Ministerium für Landes-Vertheidigung in Wien,

2. das k. k. Landwehr-Ober-Kommando;
dann

3. die 8 k. k. Landwehr-Kommanden, welche mit den bezüglichen Korps- (Militär-) Kommanden vereint sind.

Für Tirol und Vorarlberg besteht ausserdem eine Landes-Vertheidigungs-Oberbehörde in Innsbruck.

Die k. k. Landwehr-Fusstruppen formiren:

82 Landwehr-Bataillone und

10 Landesschützen-Bataillone in Tirol und Vorarlberg.

Die Landwehr-Kavallerie besteht aus:

6 Landwehr-Kavallerie-Regiments-Kadres,

2 Eskadronen-Landesschützen zu Pferd in Tirol und Vorarlberg und

1 Abtheilung berittener Schützen in Dalmatien.

Vsak domobranski bataljon se zaznamuje po deželi i okrajni postaji bataljona, i razven tega s številko, na priliko: „primorski domobranski pehotni bataljon številka 74“, kranjski domobranski strelski bataljon številka 25.

Domobranski bataljoni obstojé za časa miru le iz kadra, koji ima nalog naobraževanje onih, ki so se neprosredno v domobran uvrstili. Kadri imajo tudi skrbeti, da ostane stan razviden ter oskrbujejo magazinske zaloge.

Domobranski bataljoni so že v mirovnem času združeni v 22 polkov vsak po tri ali štiri bataljonov i spadajo k jednotni upravi.

Okrajni naredniki domobranskih bataljonov spadajo h kadru svojih bataljonov i se pridadó okrajnim glavarstvom, da opravljajo vojaška razpregledna opravila.

Domobranska pehota je tako oborožena i opravljena kakor pehota vojstva, domobranski strelci i deželni strelci pa kakor četa ces. kr. lovcev.

B. Kraljevo-ogerska domobran.

Domobranske oblastnije za Ogersko so:

1. Kr. ogersko domobransko ministertvo v Budapeštu.

2. Vrhovno poveljništvo za ogersko domobran.

Jedes Landwehr-Bataillon ist nach dem Lande und der Bataillons-Bezirks-Station, ausserdem mit einer Nummer bezeichnet, z. B. Küstenländisches Landwehr-Schützen-Bataillon Nr. 74, Krainerisches Landwehr-Schützen-Bataillon Nr. 25.

Die Landwehr-Bataillone bestehen im Frieden nur aus je einem Kadre, welchem die Ausbildung der unmittelbar in die Landwehr Eingereichten, die Standes- und Evidenzführung, sowie Verwaltung der Magazins-Vorräthe obliegt.

Die Landwehr-Bataillone werden schon im Frieden in 22 Regimentsverbände zu je drei oder fünf Bataillone gebracht und einer einheitlichen Verwaltung unterstellt.

Die Bezirksfeldwebel der Landwehr-Bataillone gehören zu deren Kadre und werden den Bezirks-Hauptmannschaften zur Besorgung der militärischen Evidenz-Geschäfte zugetheilt.

Die Bewaffnung und die Ausrüstung der Landwehr-Infanterie sind jener der Infanterie des Heeres, die Bewaffnung und Ausrüstung der Landwehr-Schützen und der Landesschützen jener der k. u. k. Jäger-Truppe gleich.

B. Die königlich-ungarische Landwehr.

Die königlich-ungarischen Landwehr-Behörden umfassen :

1. Das königlich-ungarische Landwehr-Vertheidigungs-Ministerium in Budapest,

2. das Landwehr-Ober-Kommando und

3. Sedem domobranskih okrajnih oblastev.

Kraljevo - ogerska domobran obsega :

92 domobranskih pehotnih bataljonov,

10 domobranskih konjiških polkov v kadru.

Vsa vojna sila

našega cesarja šteje na suhem blizo :

1. Vojstvo :

na žlici 900.000 mož
160.000 kónj
v boju 570.000 mož
60.000 konjиков
1.800 topov.

2. Domobran :

400.000 mož
24.000 kónj
300.000 mož
15.000 konjиков.

Skupaj :

Na žlici 1,300.000 mož
190.000 konj
27.000 vozov.
V boju 870.000 mož
75.000 konjиков
1.800 topov.

3. die 7 Landwehr-Distrikts-Behörden.
Die königlich - ungarischen Landwehr - Truppen
bestehen aus:

92 Landwehr-Infanterie- (Honved-) Ba-
taillonen

10 Landwehr-Kavallerie-Regimentern
in Kadre.

Die Land-Kriegsmacht

unseres Vaterlandes hat beiläufig folgende Stärke:

1. Heer:

Verpflegsstand 900.000 Mann
160.000 Pferde.
Gefechtsstand 570.000 Mann
60.000 Reiter
1.800 Geschütze.

2. Landwehr:

400.000 Mann
24.000 Pferde
300.000 Mann
15.000 Reiter.

Zusammen:

Verpflegsstand 1,300.000 Mann
190.000 Pferde
27.000 Fuhrwerke.
Gefechtsstand 870.000 Mann
75.000 Reiter
1.800 Geschütze.

Dodatek.

I. Vojna dolžnost, stava in služna dolžnost. (Wehrpflicht, Stellung und Dienstpflicht.)

1. Vojna dolžnost je občna in vsak vojevit (za orožje dober) državljan jo mora osebno izpolnjevati.

Zastopanje v izpolnjevanju vojne dolžnosti ni dopuščeno.

2. Orožna moč se deli na stalno vojstvo, na vojno pomorstvo (mornarico), na domobran in na črno vojsko. Vojstvo in domobran imata po jedno nadomestno rezervo kot celokupen del.

3. Vojstvo in vojno pomorstvo sta namenjeni, da monarhijo branita od vnanjih sovražnikov, ter po notranjem vzdržujeta red in varnost.

4. Domobran je ob vojni namenjena v podporo vojstva in za notranjo bran, a o miru izimno tudi za to, da red in varnost po notranjem vzdržuje.

5. Nadomestna rezerva služi v nadomeščenje izgube, ki se ob vojni trpi v vojstvu in domobranbi. Pod posebnimi razmerami sme se nadomestna rezerva vojstva tudi o miru sklicati v djansko (aktivno) službo.

6. Črna vojska služi ob vojni v podporo vojstvu, vojnemu pomorstvu in domobranbi.

7. Dolžnost, pristopiti v vojstvo, v vojno pomorstvo ali domobran, začinja se s prvim dnevom januarja meseca onega leta po koledarju (pratiki), v katerem vojni dolžnosti podvržen človek dovrši 21. leto svoje dobe (starosti).

8. Pristop v vojstvo, v vojno pomorstvo in domobran zgodi se praviloma po naborni stavi.

K naborni stavi (asentiranju) kličejo se po trije letni razredi.

Glavna naborna stava za vojstvo (vojno pomorstvo) in za domobran bodi praviloma vsako leto v času od 1. dne marcija do 30. dne aprila meseca. Poznejše stave naj bodo po potrebi.

V slučaju občne naprave na vojno (mobilizacije) treba je z glavno stavo prenehati, a čim preje se more zopet nadaljevati jo.

Kdor se iz kterega si bodi vzroka odteguje vojaškim naborom, podvržen je poslednjim do tistega dne, ki izpolni svoje šest in trideseto leto, kazen za ta prestopnik ni omejena.

9. Vsak izmed stoječih pod vojno dolžnostjo podvržen je naborni stavi v onem nabornem okraju, v katerem ima domovinsko pravico.

Vsi mladeniči, ki so od 1. dne januarja do 31. dne decembra jednega leta rojeni, so skupaj jeden letni razred (Altersklasse), ki se zaznamujejo z rojstvenim letom (Assentjahrgang).

10. Naborno stavo naj v vsakem nabornem okraju (Stellungsbezirke) vrši meševita komisija po letnih razredih (Altersklassen), kakor gredo jeden za drugim in v vsakem razredu po vrsti, kakor jo določi žreb (loz).

11. Stavljenci (Stellungspflichtige), ki se najdejo, da so dobri za službo v vojstvu (vojnem pomorstvu) in domobranstvu, treba je potrditi (asentovati), tako tudi „manj dobre“, t. j. one pod vojno dolžnostjo stoječe, kateri so zaradi manjših nakaznosti (Gebrechen) samo za nadomestno rezervo.

Oni, ki niso tačasno sposobni za vojno službo, naj se vrnejo ter naj se razvrstijo (klasifikujejo) za službo v črni vojski.

Za vselej in tudi za nobeno službo v črni vojski nezmožni se izbrišejo iz stavnega imenika (Stellungs-Liste).

12. Najpreje se odšteje potrebno število novincev za vojstvo; ostali novinci se pa odkažejo domobranbi.

Ako je novinski kontingent za vojstvo (vojno pomorstvo) in za domobran popolnem založen, naj bodo novinci, kar jih je ostalo, kot čezštevilniki (Überzählige) vdruženi v nadomestno rezervo.

14. Pristop v vojstvo (vojno pomorstvo) zgodi se dalje:

- a) po odgojencih vojaških izobraževališč,
- b) po dobrovoljcih v pravilni prezentni službi in
- c) po jednoletnih prostovoljcih, ti so mladeniči, ki izpolnijo za ta poboljšek postavne pogoje.

V domobranbo sme dobrovoljno pristopiti vsak domač človek, kateri je zadostil svoji naborno-stavini dolžnosti, kateri ni dolžan služiti ni vojstvu ni v vojnem pomorstvu.

Za prostovoljni pristop v vojstvo (vojno pomorstvo) se zahteva doba od najmanj 17 do največ 36 let.

15. Začasne vojaščine oproščeni so sinovi revnih starih očetov, ki skrbijo s svojim zaslužkom za nje, in ki bi se brez njih preživeti ne mogli.

Sinovi vdoynih mater in starih mater, ako so jedina njih podpora. Tudi nezakonski sinovi se oprostijo zarad ubogih mater, očetje pa nezakonskih sinov nimajo pravice oproščenja.

Bratje mladoletnih svojih bratov in sester, ako je umrl oče, in so oni jedini njihovi pomočniki.

Posestniki in sicer, ako so potrjeni v stalno vojstvo, premestijo se v nadomestno rezervo, ako so pa domobranci, pokličejo se le 8 tednov k vajam v vseh 12 domobranskih letih.

Za oproščenje posestnikov je važno in odločilno sledeče :

- a) Pečati se mora isti posestnik s poljedeljstvom.
- b) Živeti mora tako posestvo najmanj pet oseb in ne več kakor 20.
- c) Posestnik je moral podedovati svoje posestvo od starišev i. t. d.; ko bi ga bil kupil je oproščenje nemogoče.
- d) Posestnik mora tudi stanovati na svojem posestvu in oskrbovati osobno svoj posel.

16. Dolžnost, služiti, traja (trpi):

- 1.) v vojstvu: a) tri leta v liniji in sedem v rezervi, b) deset let v nadomestni rezervi za take, ki se neposrednje (na ravnost) uvrščajo va-njo;
- 2.) v vojnem pomorstvu: štiri leta v liniji, pet let v rezervi in tri leta v pomorski branbi;
- 3.) v domobranbi, odnosno v nje nadomestni rezervi: a) dve leti za take, ki se — izpolnivši v vojstvu dolžno službo — prestavijo v domobran, b) dvanajst let za take, ki se neposredno uvrstijo v domobran.

Vse take, kateri so ob naborni stavi (glavni ali tudi poznejši stavi) potrjeni za vojake, uvrstiti je 1. dne oktobra stavnega leta, prostovoljce pa z dnem nabora (asentiranja).

A 17. Mladenci, ki so potrjeni v stalno vojstvo ali v vojno pomorstvo, so primorani služiti, kakor zgoraj rečeno, v stalnem vojstvu 3, v vojnem pomorstvu pa

4 leta neprenehoma in to je: prezentna služba. Ako se odpustijo med tem časom domú, pokličejo se lahko, ako niso vstopili k orožništvu (žandarstvu), vsak trenotek zopet nazaj v službo.

18. Od prezentne vojaške službe so oproščeni:

- a) Bogoslovci ali kandidatje duhovskega stanu.
To oproščenje ima veljavo tudi za čas vojne.
- b) Posvečeni mašniki ali sploh duhovni.
- c) Učenci sedmega in osmega razreda višjih gimnazij, ki hočejo postati duhovni.
- d) Jednoletni prostovoljci, ki stopijo pred svojo prezentno službo v duhovsko semenišče.
- e) Učiteljski pripravniki za ljudske, meščanske in učiteljske šole in učitelji teh šol. — Učitelji naj se kličejo k vojaški izvežbi v tak čas, ko bode najmanj motilo pouk. Ta izvežba traja 8 tednov.
- f) Tisti, ki so zaradi rodbinskih svojih razmer stalno na dopustu (urlaubu).
- g) Mornarji, ki se živijo le z mornarstvom in ki ne morejo ustopiti kot jednoletni prostovoljci. V vojnem mornarstvu služečim mašinistom se zniža lahko njih prezentna služba le na jedno leto.
- h) Tisti mornarji, ki so potrjeni k mornarstvu, pa se uče še v kaki mornarski šoli mornarstva toliko časa, dokler ne dovršijo teh šol.

19. Vsakemu, kdor je djansko dovršil zakonito dolžnost službe v liniji vojstva (vojnega pomorstva) in kterege pridržati za službo se vidi koristno, se dopušča namesto prestopa v rezervo iz dobre volje nadaljevati djansko službo. Podčastniki dobivajo v tem slučaju službeno darilo (premijo). Vojakom vojaških glasb in konjikom, ki so služili v prezentnem staležu kako rezervno leto, šteje vsako leto po dvoje.

II. Črna vojska (Landsturm).

1. Črna vojska služi ob vojni v podporo vojstvu, vojnemu pomorstvu in domobranstvu.

Črna vojska je del vojne (orožne) moči in vsled tega je postavljena pod okrilje mednarodnega prava (völkerrechtlichen Schutz).

2. Vsi vojeviti državljani, kateri ne pripadajo ni c. in kr. vojstvu, vojnemu pomorstvu (marini) ali nadomestni rezervi (prihrani), ni c. in kr. domobranstvu, zavezani so v črno vojsko od začetka tistega leta, v katerem dopolnijo 19. leto svoje starosti do konca onega leta, v katerem so dovršili 42. leto svoje starosti.

Na Tirolskem in Predarelskem razteza se dolžnost črne vojske od dopolnjenega 18. do dovršenega 45. leta svoje starosti.

Osobje žandarstva (orožništva), finančne straže in državnih gozdov sme se prevzemati — kolikor dopuščajo službeni oziri — v dolžnost črne vojske po meri, kakor je to po okolnostih vojne več ali manj potrebno.

3. Take v črno vojsko zavezane (Landsturmpflichtige), kateri so neogibno potrebni, da oskrbujejo reči javne službe ali koristi, moči je službe v črni vojski odvezati. Na osobne ali rodovinske razmere zavezanca vendar ne more se opirati odveza od črnovojniške službe.

4. Črna vojska se napove le tedaj, kedar je treba braniti domovino in sicer z razglašenjem Najvišjega povelja presvitlega cesarja in kralja.

Jednakotako ukazuje presvitli cesar in kralj razpuščenje črne vojske, kedar prestanejo razlogi (motivi), radi katerih je bila sklicana.

5. Črna vojska razdeluje se na dva sklica (dve napovedi): V prvi klic gredo vsi v črno vojsko zavezani državljani od 19. do 37. leta svoje starosti. Drugi klic obsega istovrstne osebe od 38. do 42. leta svoje starosti.

6. Za čas vojne sme se črna vojska uporabiti za dopolnitev stalnega vojstva, vojnega pomorstva in obeh domobran. Potrebno nadomestilo se jemlje iz prvega sklica črne vojske ter se počenja pri najmlajših letnih vrstah. Iz ostalih črnovojnikov prvega sklica sestavljajo se odhodni bataljoni (Auszug-Bataillone). Drugi sklic vdružuje se v teritorijalne bataljone, ki se sestavljajo z ozirom na sodno in politično razdelbo.

7. Zavezanci (Landsturmpflichtige), ki se ne uporabljajo v vojstvu, v vojnem pomorstvu, domobranstvu ali v črnovojniških četah, prevzamejo se — po svoji osebni uporabnosti ali po svojem poklicu potrebi primerno za druge službe, kakoršnih je v vojni treba, namreč pri različnih zavodih vojstva, pri delanju tvrdjav in občil ali poti (Fortifications- und Communications-Arbeiten).

8. V službo poklicane osebe črne vojske podstojé od tistega dne, katerega so poklicane, do onega, katerega dobodo dopust (urlaub), ali katerega se črna vojska razpusti, vojaškim kazenskim in strahovalnim (disciplinarnim) propisom.

9. Črnovojniki in častniki njihovi nosijo v službi vkupen, oddaleč spoznat en znak (beleg), častniki in podčastniki vrhu tega vojaška častna in razlikovalna znamenja.

10. V oziru na obdarovanje in odlikovanje, na pravico do prevožne, stanišča, prehrane v novcih ali z blagom, v oziru na to, kako je postopati s kom, kedar

je ranjen ali če zboli, na preskrbo z zapuščenimi vred, veljajo naj za črno vojsko ustrezna določila kakor za vojstvo, odnosno c. kr. domobranstvo.

Črnovojniki oblačijo, opremljajo (ausrüsten) in oborožujejo se iz zalog dotičnih čet.

11. Ako bi za vojaško obleko črne vojske ne bilo poskrbljeno, nosijo črnovojniški podčastniki in ostali črnovojniki tudi, dokler djansko (aktivno) služijo, svojo navadno obleko in potegujejo zaradi tega v odškodovanje po deset krajcarjev na dan. V tem slučaju dá se vsakemu že od daleč dobro viden črnorumen, sè številko črnovojniškega bataljona zaznamovan pasek (ali pasko), ki naj si ga črnovojnik na levico okoli nadlehti pripenja.

Kedar ima črnovojnik primerno vojaško obleko in opremo (Ausrüstung), ni mu treba nositi paska ramnika.

12. V črno vojsko zavezani imevajo se pri svojih županstvih na razpregledu s popiskom posameznih letnikov v črnovojniških imenikih (Sturmrollen), ki se o zvezanih letnikih vsake letne vrste posebej osnujejo (angelegt sind). Politična in domobranbena oblastva podpirajo in nadzorujejo županstva glede tega.

Za Tirolsko in Predarelsko je poseben zakon gledé črne vojske veljaven.

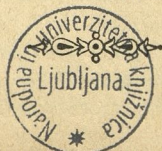

Obseg. — Inhalt.

	Stran
Organizacija vojsstva — Heeres-Organisation	2
O četah stalnega vojsstva — Truppen des stehenden Heeres	5
I. Pehota — Die Infanterie	6
II. Lovska četa — Die Jäger-Truppe	11
III. Konjica — Kavallerie	16
IV. Topništvo — Artillerie	19
V. Obkopna ali ženijska četa — Genie-Truppe	22
VI. Pionirji — Pionnier-Truppe	23
VII. Železniški in telegrafski polk — Das Eisenbahn- und Telegraphen-Regiment	24
VIII. Zdravotniška četa — Sanitäts-Truppe	25
IX. Vozarska četa — Train-Truppe	26
X. Bosansko-hercegovske čete — Die bosnisch-herzego- vinischen Truppen	27
Vojstveni zavodi — Heeres-Anstalten	28
Oddelki in zavodi — Die Abtheilungen und Anstalten	29
V okviru vojstvene zveze so še te vojaško-osnovane čete — Im Heeresverbande stehen noch folgende mi- litärisch organisirte Körper	29
Njegovega Veličanstva presvitlega cesarja vojno pomorstvo — Seiner Majestät Kriegs-Marine	30
Domobranbe (deželne branbe) — Die Landwehren	31
Dodatek: I. Vojna dolžnost, stava in služna dolžnost (Wehrpflicht, Stellung und Dienstpflicht)	34
II. Črna vojska (Landsturm)	39

Popravki važnejših pogrškov — Berichtigung der Druckfehler.

- Na 3. strani v 4. vrsti odzdol naj se postavi Przemysl mesto Brünn.
 „ 5. „ „ 2. „ odzgor naj dopolni za besedo: konjiške „pogorske“
 in za besedo: oder „Artillerie“.
 „ 9. „ „ 2. „ odzdol naj se postavi Mannlicher, puške repetirke,
 mesto od zad nabitne.
 „ 9. „ „ 9. „ „ „ „ „ telesnike, mesto telesnnike.
 „ 9. „ „ 12. „ „ „ „ „ dopolnitnega, m. nadomestnega.
 „ 17. „ „ 3. „ „ „ „ „ 1722 oficirjev, mesto 922.
 „ 25. „ „ 3. „ „ „ „ „ dopolni s tem: potem torbico z ob-
 vezilno pripravo.

Pri pisatelju v Grad
 sledeče od c. in kr.
 in vojaški

GS

0 700 152

200803586

COBISS

1. Prisega in vojski . . . . . Artikel, deutsch . . . . . 20 „
2. Službovnik za vojsko . . . . . Reglement, I. . . . . 20 „
3. Službovnik za vojsko . . . . . Reglement, II. . . . . 20 „
4. Službovnik za vojsko . . . . . Reglement, III. . . . . 20 „
5. Garnizonska in stražna služba (Garnisons- und Wachdienst, slovenisch-deutsch) . . . . . 20 „
6. Werndl-ova puška za c. in kr. vojsko (Werndl-Gewehr, slovenisch-deutsch) . . . . . 20 „
7. Pouk o zemljišču (Terrainlehre, slovenisch-deutsch) . . . . . 20 „
8. Organizacija vojstva (Heeres-Organisation) . . . . . 20 „
9. Slovnica vojaška (Grammatik der slovenischen Sprache) . . . . . 1 gl. 30 „

Vse te knjige se lahko naroče tudi: v Gorici pri Likar-ju, v Trstu pri Dase-ju, v Ljubljani v Kato-liškej bukvarni in pri Kleinmayer-ju, v Celovcu pri A. Raunecker-ju, v Gradcu pri Cieslar-ju in Pechel-nu, na Dunaju pri Seidl-nu, v Tesinu (Teschen) pri Prohaski.

O g l a s !

Sledeče vojaške knjige so tudi že poslovenjene in bodo prej ko mogoče natisnjene:

Poučilo o streljanju (Schliess - Instruction),
 Vežbovnik (Exercir-Reglement), Puška repetirka
 (Repetir - Gewehr).